

Paweł Korzeniowski¹

Brytyjskie formacje konne na półwyspie Gallipoli w 1915 roku

Streszczenie

Kampania na półwyspie Gallipoli w 1915 r. to przede wszystkim walki mas piechoty. Ograniczony obszar oraz trudne warunki terenowe w zasadzie uniemożliwiały efektywne wykorzystanie kawalerii. Tym niemniej już po kilku tygodniach kampanii na półwyspie wylądowały pierwsze oddziały konne. Wraz z upływem kolejnych miesięcy ich liczba rosła. W szczytowym okresie w składzie brytyjskich sił znajdowało się aż 15 brygad konnych. Uzbrojenie, wyekwipowanie, a przede wszystkim zasady szkolenia pozwalały kawalerii walczyć analogicznie do piechoty. Tak też była wykorzystywana – uzupełniała obsadę fortyfikacji polowych na froncie lub też wzmacniała najbardziej osłabione dywizje piechoty.

Wysyłanie formacji konnych na półwysep należy ocenić jako działanie nieracjonalne. Użycie kawalerii jako piechoty pozbawiało ją jej głównej zalety, jaką stanowi mobilność. Co więcej, walki pozycyjne powodowały znaczne straty, nawet w sytuacji względnego spokoju na froncie. Do tego dodać należy problemy z aprowizacją oraz higieną, co powodowało coraz większe ubytki niebojowe. Wraz z nadejściem jesieni trudności te tylko się pogłębiały. Dowództwo Śródziemnomorskich Sił Ekspedycyjnych zdawało sobie sprawę z tych zagrożeń. Podjęło nawet próbę pozyskania z Egiptu dodatkowych oddziałów piechoty, które miałyby zastąpić na półwyspie kawalerię. Niestety, osobiste animozje, rywalizacja oraz brak myślenia strategicznego spowodowały, że zamiary te nie zostały zrealizowane, przez co część jednostek konnych pozostała na półwyspie do ostatniego dnia kampanii.

Słowa kluczowe: Gallipoli, Dardanele, kawaleria, Yeomanry, ANZAC

Wprowadzenie

Wieczorem 18 marca 1915 r. brytyjsko-francuska eskadra, pokonana, powoli opuszczała wody Dardaneli. Tego dnia na dnię cieśniny spo-

¹ Paweł Korzeniowski, dr hab. prof. UR, Instytut Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego, al. Rejtana 16C, 35-959 Rzeszów, tel. 691 545 816, e-mail: korzeniowski.p@gmail.com, nr ORCID org/0000-0003-4673-6024.

częły trzy okręty liniowe: *Bouvet*, HMS *Irresistible*, HMS *Ocean* (Corbett 1921: 219–221). Ta upokarzająca klęska stanowiła smutne podsumowanie kilkutygodniowych wysiłków mających na celu sforsowanie cieśniny. Ewidentnie okręty nie były w stanie zrealizować tego zadania. Powierzono je zatem wojskom lądowym. Opanowanie półwyspu Gallipoli, a co za tym idzie, neutralizacja fortyfikacji strzegących Dardaneli, miało otworzyć marynarce drogę na Morze Marmara, a następnie do Konstantynopola (dziś tur. Stambuł) (Korzeniowski 2021: 180–182).

Przygotowując ekspedycję, nie planowano wnikania się w większe operacje na lądzie. Siły koncentrujące się na Morzu Śródziemnym zamierzano wykorzystać jedynie do zabezpieczenia szlaków komunikacyjnych marynarki oraz do zadań okupacyjnych po spodziewanej kapitulacji Imperium Osmańskiego. W związku z tym były one szczupłe, o zróżnicowanym poziomie wyszkolenia oraz cierpiały na braki w uzbrojeniu i wyposażeniu (Korzeniowski 2016: 414–432).

Nie dziwi zatem, że inwazja rozpoczęta 25 kwietnia nie doprowadziła do osiągnięcia zakładanych celów (Aspinall-Oglander 1931: 112–114). Atakujący opanowali plaże, ale brak rezerw uniemożliwił rozszerzenie przyczółków. W rezultacie zamiast szybkiego zwycięstwa Alianci uwikłali się w wyczerpujące walki pozycyjne, podobne do tych, jakie toczyli na froncie zachodnim.

W trakcie wielomiesięcznych zmagania jednym z głównych problemów stojących przed dowództwem Śródziemnomorskich Sił Ekspedycyjnych (Mediterranean Expeditionary Force; MEF) pozostawało uzupełnianie strat oraz pozyskiwanie dodatkowych sił. Dla War Office głównym teatrem wojny pozostawała Francja, tam kierowano niemal wszystkie dostępne rezerwy. Gen. Ian Hamilton², dowódca MEF, mógł liczyć jedynie na to, co na zachodzie uznano za zbędne. Jedną z takich sił były różnorodne formacje konne, które wykorzystywano jako wsparcie wykrwawionych oddziałów piechoty.

² Ian Standish Monteith Hamilton (16.01.1853 – 12.10.1947), jeden z najbardziej doświadczonych brytyjskich generałów, uczestnik wielu kampanii, w tym m.in. obu wojen burskich. Dwukrotnie rekomendowany do odznaczenia Krzyżem Wiktorii, za pierwszym razem uznano, że był zbyt młody, za drugim, że posiada zbyt wysoki stopień. Protegowany marsz. Kitchenera, przed wybuchem I wojny światowej pełnił funkcję Generalnego Inspektora Sił Zamorskich, po wybuchu konfliktu objął dowodzenie tzw. Central Force, siłami zabezpieczającymi Wyspy Brytyjskie przed ewentualną niemiecką inwazją. Niezwykle inteligentny, wykształcony oraz ujmujący w bezpośrednim kontakcie, bardzo dobrze współpracował z francuskimi sojusznikami. Dowodzenie na półwyspie Gallipoli miało otworzyć mu drogę do kolejnych stanowisk. Zamiast tego zламаło jego karierę. Nie objął już żadnej, nawet reprezentacyjnej funkcji.

Struktura, uzbrojenie i wyszkolenie

Brytyjska kawaleria w przededniu wojny różniła się znacznie od kontynentalnych odpowiedników w innych armiach. Dzielila się na formacje regularne (Regular Army) oraz terytorialne (Territorial Force). Pierwsza obejmowała 31 pułków (regimentów), w tym 3 gwardyjskie (Messenger 2006: 20–26). W kawalerii regularnej, według etatów, służyło ok. 19 tys. ludzi (Peace Establishments... 1914–1915, TNA, WO 24/1011: 6–7). Pułk stanowił podstawowy oddział kawalerii. Służyło w nim 549 oficerów i żołnierzy. Obejmował obok dowództwa (48) sekcję ckm (27) oraz 3 szwadrony liniowe (3 x 158). Razem 549 ludzi oraz 608 koni (War Establishments... 1914, TNA, WO 24/899: 14, 60, 259).

W 1914 r. na Wyspach Brytyjskich funkcjonowało pięć brygad kawalerii (Cavalry Brigade), każda złożona z dowództwa, 3 pułków oraz pododdziałów łączności. W sumie etat obejmował 1877 ludzi oraz 2077 koni³. Po wybuchu wojny cztery z nich utworzyły Dywizję Kawalerii (Cavalry Division). W jej składzie znalazły się także dwie brygady artylerii konnej, liczące po dwie sześciodziałowe baterie. W zasadzie były to więc faktycznie słabe dywizjony. Artyleria konna posiadała na uzbrojeniu szybkostrzelne działa kal. 76,2 mm (13-funtowe).

Skład uzupełniały pododdziały inżynieryjne (4 kompanie), szwadron łączności, elementy transportowe i zaopatrzeniowe oraz 4 szpitale polowe. Etat dywizji kawalerii obejmował 9269 ludzi oraz 9815 koni. Piąta ze wzmiankowanych brygad zachowała samodzielność. Do jej struktury włączono baterię artylerii, pododdziały inżynieryjne i łączności, kolumnę transportową oraz szpital polowy. Jej etat liczył 2284 ludzi oraz 2439 koni (War Establishments... 1914, TNA, WO 24/899: 260).

Niemal dwukrotnie liczniejsze formacje konne funkcjonowały w ramach Sił Terytorialnych. W odróżnieniu od Armii Regularnej oddziały te określano tradycyjnym terminem „Yeomanry”, zaś poszczególne związki taktyczne nosiły nazwę „konnych” (mounted). Etatowo obejmowały ok. 29 tys. ludzi w 14 brygadach. Ich struktura była podobna jak w oddziałach zawodowych z niewielkimi różnicami, jeśli chodzi o obsadę oraz liczbę personelu w poszczególnych pododdziałach. Etat pułku wraz z elementami przydzielonymi obejmował 537 osób (Peace Establishments... 1913–1914, TNA, WO 24/1011: 15).

W czasie pokoju nie przewidywano utworzenia szczebla dywizyjnego dla formacji Yeomanry. W sierpniu 1914 r. utworzono z nich jednak

³ 159 ludzi oraz 144 konie brygada pozostawiała w miejscu stałej dyslokacji jako personel bazy uzupełnień i remontów.

dywizje konne (Mounted Division). Ich organizacja nieco się różniła. 2. Dywizja Konna, która trafiła na półwysep Gallipoli, składała się z czterech brygad wspartych brygadą artylerii konnej (dwie baterie po 4 działa). Organizację uzupełniały szwadron łączności, pododdziały inżynieryjne oraz szpital polowy. Etatowo dywizja liczyła 7903 ludzi oraz 7792 konie. Ponadto w bazach pozostało 666 ludzi oraz 504 konie (War Establishments... 1915 TNA, WO 24/900: 44).

Podstawę wyszkolenia brytyjskiej armii stanowiła pierwsza część *Field Service Regulations* z 1909 r. Zawarto w niej doświadczenia z wojny burskiej oraz część wniosków wyciągniętych z wojny rosyjsko-japońskiej. Zgodnie z tymi wytycznymi szkolono nie tylko piechotę, ale także kawalerię, stąd brytyjskie oddziały konne przygotowywano zarówno do klasycznej walki kawaleryjskiej, jak i do działania analogicznego do piechoty. Z tego też względu obie formacje posiadały identyczne umundurowanie oraz uzbrojenie (*Field Service Regulations* 1912).

Brytyjscy żołnierze nosili umundurowanie wzoru 1902 (1902 Pattern Service Dress) w kolorze khaki. Podstawową broń indywidualną stanowił karabin Short Magazine Lee Enfield (SMLE) kal. 303 cala (7,7 mm). Oddziały regularne wykorzystywały ulepszoną wersję Mark III, w Siłach Terytorialnych dominowała starsza Mark I. Na początku wojny w każdym pułku kawalerii znajdowały się po 2 ciężkie karabiny maszynowe Vickers Mark I, natomiast w Yeomanry wykorzystywano stare Maximy. Artyleria konna (Royal Horse Artillery) posiadała na uzbrojeniu armaty kal. 76,2 mm (13-funtowe). Co ciekawe, formacje terytorialne uzbrojono w zmodernizowane armaty 15-funtowe (tzw. „Ehrhardt”) (Hall 1973).

Oceniając potencjał brytyjskiej kawalerii, należy przede wszystkim wskazać, że ze względu na wielkość poszczególnych oddziałów był on mocno ograniczony. Pułk kawalerii stanowił ekwiwalent dwóch kompanii piechoty, zaś samodzielna brygada co najwyżej dwóch batalionów. Na półwyspie Gallipoli formacje konne walczyły spieszone, pozostawiając konie oraz część żołnierzy niezbędnych do ich obsługi w Egipcie czy na Wyspach Brytyjskich. Zmniejszyło to ich efektywną siłę.

ANZAC

Kontyngenty z Australii i Nowej Zelandii na początku kampanii stanowiły ważny komponent MEF. Na początku 1915 r. oddziały z antypodów prowadziły w Egipcie intensywne szkolenie. ANZAC (Australian & New Zealand Army Corps) składał się wówczas z dwóch dywizji piechoty oraz aż czterech brygad konnych – trzech australijskich (1., 2. oraz

3. Light Horse Brigade) oraz jednej nowozelandzkiej (New Zealand Mounted Rifle Brigade). Ich struktura organizacyjna odpowiadała analogicznym jednostkom brytyjskim (Bean 1941: 117–118; Waite 1921: 17–18).

W tym samym czasie mieszana Nowozelandzko-Australijska Dywizja Piechoty dysponowała jedynie dwoma brygadami⁴. Chcąc ją uzupełnić, gen. Ian Hamilton złożył gen. Johnowi Maxwellowi⁵ ofertę „wymiany” oddziałów konnych na jedną hinduską brygadę piechoty. Pomimo korzystnego „kursu” (brygada konna za batalion piechoty) osobiste animozje spowodowały, że dowódca brytyjskich sił w Egipcie zignorował tę propozycję. Z konieczności zatem dywizji podporządkowano australijską 1. LHB oraz NZ MRB (Hamilton 1920: 58–59).

Datę rozpoczęcia inwazji ustalono na 25 kwietnia. Ze względu na charakter operacji oraz topografię półwyspu pierwotnie nie zamierzano wykorzystywać formacji konnych w walce, pozostawiono je więc nad Nilem. W pierwszych tygodniach walk ANZAC poniósł znaczne straty. Tylko między 25 a 30 kwietnia wyniosły one, zgodnie z oficjalnymi zestawieniami, niemal 6 tys. ludzi (*Statistics...* 1922: 284–285). Nie mając możliwości szybkiego uzupełnienia tak dużych ubytków, na początku maja podjęto decyzję o sprowadzeniu brygad konnych. W Egipcie pozostawiono konie oraz część personelu niezbędnego do ich obsługi. Reszta zaś niezwłocznie wyruszyła w drogę.

11 maja przybyła australijska 1. LHB oraz NZ MRB. Następnego dnia rozpoczął się ich rozładunek. Nowo przybyli nie musieli długo czekać na chrzest bojowy. W nocy z 13 na 14 maja szwadron z 2. Light Horse Regiment przeprowadził wypad na nieprzyjacielskie pozycje w rejonie Quinn's Post. Akcja zakończyła się niepowodzeniem. Z 65 ludzi biorących w niej udział zginęło lub odniosło rany aż 47. Trudno ten chrzest bojowy uznać za udany (Australian & New Zealand Army Corps War Diary ... 1915, AWM, sygn. 1/25/1 Part 4; Bean 1941: 121–126).

⁴ Brytyjska brygada piechoty składała się z 4 batalionów i stanowiła w przybliżeniu odpowiednik pułku w innych armiach europejskich tego okresu.

⁵ Gen. John Grenfell Maxwell (11.07.1859 – 21.02.1929), podobnie jak wielu jego kolegów, walczył w konfliktach kolonialnych. Wyróżnił się w trakcie drugiej wojny burskiej zarówno jako dowódca polowy, jak i gubernator okupowanych obszarów. Po wybuchu I wojny światowej trafił do Francji, ale już pod koniec 1914 r. objął stanowisko dowódcy brytyjskich sił w Egipcie, gdzie z łatwością odparł osmański atak na Suez. Rywalizował z gen. Hamiltonem o względy marsz. Kitchenera, sabotując przygotowania do inwazji na półwysep Gallipoli. Dopiero wizja porażki w Dardanelach skłoniła go do zmiany postawy. Odegrał kluczową rolę w stłumieniu tzw. powstania wielkanocnego w Irlandii, następnie osobiście zatwierdzał wyroki śmierci na schwytych bojowników. Jego brutalne postępowanie spotkało się z szeroką krytyką, w tym brytyjskiego rządu.

Tydzień później dotarły dwie pozostałe brygady australijskie. Wieczorem 20 maja na brzeg zaczęli schodzić żołnierze 2. LHB, następnego dnia podobne działania rozpoczęła 3. LHB. Pierwszą podporządkowano 1. DP, drugą natomiast mieszanej dywizji gen. Goodleya.

Cztery brygady konne liczyły w sumie ok. 6 tys. ludzi. Ich przybycie pozwoliło uzupełnić dotychczasowe straty. Gen. William Birdwood⁶, dowódca korpusu, zamierzał wykorzystać przybyłych żołnierzy do uzupełnienia osłabionych batalionów, ale spotkało się to z oporem oficerów służących w poszczególnych pułkach. Nie chcąc tworzyć niepotrzebnych konfliktów, ostatecznie zdecydował się zachować ich odrębność. Każda z brygad otrzymała swój sektor frontu, który utrzymywała, z niewielkimi zmianami, do końca kampanii (Mediterranean Expeditionary Force War Diary... 1915, TNA, WO 95/4266).

W sektorze ANZAC intensywne walki toczyły się pod koniec kwietnia oraz w pierwszej połowie maja. Później panował tutaj względny spokój przerywany niewielkimi akcjami i nękaniem przeciwnika. Dopiero na początku sierpnia miała rozpocząć się w tym rejonie ofensywa, w której korpus, wzmocniony przybyłymi niedawno brytyjskimi oddziałami, odegrał główną rolę. W ogólnym zarysie plan ataku zakładała opanowanie grzbietu Sari Bayır. Zamierzano cel ten osiągnąć przez nocne obejście od północy osmańskich umocnień i zajęcie zaskakującym atakiem pozycji oznaczonych jako Hill 971, Hill Q oraz Chunuk Bair (Correspondence and Papers ... 1915, TNA, WO 157/576).

Formacjom konnym przydzielono głównie zadania pomocnicze. NZ MRB dowodzone przez gen. Andrew H. Russela, NZ MRB wzmocnione pułkiem strzelców konnych z Otago oraz batalionem maoryskim tworzyły tzw. Right Covering Force. Zadanie zgrupowania polegało na oczyszczeniu trasy marszu głównych kolumn z niewielkich posterunków znajdujących się m.in. na Old No. 3 Post, Table Top oraz Bauchop's Hill. Operacja rozpoczęła się wieczorem 6 sierpnia. Pomimo strat zadanie udało się zrealizować, ale nie uniknięto zamieszania w trakcie nocnego marszu. W rezultacie zanotowano spore opóźnienie względem planu (Pugsley 2014: 273–275). W dalszej części operacji nowozelandzcy

⁶ Marsz. William Riddell Birdwood, 1. Baron Birdwood (13.09.1865 – 17.05.1951), w 1914 r. stacjonował w Indiach. W listopadzie otrzymał z War Office polecenie sformowania z jednostek australijskich i nowozelandzkich stacjonujących w Egipcie korpusu armijnego. Pod jego dowództwem ANZAC walczył na półwyspie Gallipoli, pod koniec 1915 r. objął dowodzenie nowo utworzonej Armii Dardaneelskiej. Następnie dowodził jednostkami z Australii we Francji, pod koniec wojny stanął na czele brytyjskiej 5. Armii. Uważany za solidnego dowódcę, choć niektóre jego decyzje są obecnie krytykowane przez historyków.

kawalerzyści wspierali swoich rodaków z brygady piechoty w nieudanych atakach na Chunuk Bair, ale nie osiągnęli większych sukcesów. W trakcie kilkudniowych zmagania NZ MRB straciła aż 683 ludzi (New Zealand Mounted Rifles Brigade... 1915, TNA, WO 95/4353).

Rankiem 7 sierpnia doszło do tragedii, która stała się jednym z symboli kampanii. Zgodnie z planem przed świtem jedna z kolumn uderzeniowych powinna opanować Chunuk Bair, po czym o godz. 4.30 uderzyć od tyłu na Battleship Hill, a następnie Baby 700. W tym samym czasie z Russel's Top miało rozpocząć się natarcie 3. LHB na The Nek oraz 1. LHB z Pope's Hill oraz Quinn's Post na The Chessboard (New Zealand & Australian Division War Diary... 1915, AWM, 1/53/5 Part 1).

Gdy wstał świt, stało się jasne, że Chunuk Bair wciąż znajdował się w rękach osmańskich. W takiej sytuacji przeprowadzenie powyższych ataków traciło sens. Mimo to gen. Birdwood nie odwołał akcji, licząc, że zwiąże ona osmańskie siły w tym rejonie, a być może zaangażuje odwoły przeciwnika.

Artyleria oraz okręty ostrzelały osmańskie pozycje. Następnie punktualnie o godz. 4.30 rozpoczął się szturm. Na prawym skrzydle z Quinn's Post atakował 2. LHR. Pierwsza fala, złożona z 50 ludzi, została dosłownie rozstrzelana w momencie opuszczenia okopów. Zdając sobie sprawę, że kolejne grupy czekał ten sam los, dowódca pułku mjr George Burne odwołał atak. Jego decyzję wkrótce usankcjonował dowódca brygady płk Harry Chauvel. W tym samym czasie z Pope's Hill do ataku na Dead Man's Ridge oraz The Chessboard ruszył 1. LHR. Udało się zająć trzy linie okopów, ale bez wsparcia ich utrzymanie okazało się niemożliwe. Wykrwawiony pułk wycofał się na pozycje wyjściowe, tracąc w akcji 154 ludzi z ok. 200 biorących w niej udział. Także uderzenie dwóch kompanii 8. RWF zakończyło się niepowodzeniem. Ich straty w porównaniu do innych oddziałów okazały się umiarkowane i wyniosły „jedynie” 65 zabitych i rannych (Aspinall-Oglander 1931: 198).

Do legendy przeszło natarcie 3. LHB na The Nek jako synonim bezmyślności oraz całkowitego nieliczenia się z ludzkim życiem. Szturm miały wykonać cztery fale żołnierzy z 8. LHR oraz 10. LHR, każda licząca po ok. 150 ludzi. Okopy obu stron dzieliło ok. 40 m, a ziemia między nimi miała szerokość odpowiadającą mniej więcej czterem boiskom do tenisa (ok 100 m). Atak odbywał się frontalnie, po otwartej przestrzeni (Carlyon 2001: 401–405).

Przygotowanie artyleryjskie zakończyło się o godz. 4.23, 7 minut przed czasem (Broadbent 2009: 223–229). Tych kilka minut pozwoliło obrońcom przygotować się na odparcia ataku. Pierwsza fala złożona z żołnierzy 8. LHR została zdziesiątkowana. Po dwóch minutach podob-

ny los spotkał drugą falę. W tym momencie dowodzący 10. LHR ppłk Noel Brazier udał się do punktu dowodzenia brygady, aby przekonać gen. Fredericka Hughesa do odwołania kolejnych ataków. Nie zastał go tutaj, a szef sztabu, ppłk John Antill, nakazał kontynuować natarcie, mimo że oznaczało to pewną śmierć dla biorących w nim udział. Ppłk Brazier ponownie udał się do sztabu brygady, ale także tym razem otrzymał polecenie wznowienia ataku. Pomimo groźby sądu wojennego nie wykonał rozkazu i gdy wreszcie odnalazł dowódcę brygady, uzyskał zgodę na wstrzymanie walki. W międzyczasie doszło do zamieszania i część czwartej fali również ruszyła do szturm, dzieląc los trzech poprzednich. Tragiczna próba opanowania The Nek kosztowała 3. LHB 230 zabitych oraz 138 rannych (Burness 2013: 95–118).

Ostatnim większym epizodem w trakcie ofensywy sierpniowej, w którym wzięły udział formacje konne, były zmagania o Hill 60. W skład efemerycznej grupy bojowej dowodzonej przez gen. Charlesa Coxa weszły dwa nowozelandzkie pułki konne z Otago oraz Canterbury. Każdy z nich mógł wystawić po ok. 200 „szabel”. Zmagania o wzgórze toczyły się między 21 a 29 sierpnia. Wyczerpane i wykrwawione oddziały nie były w stanie opanować osmańskich pozycji. Kilkakrotnie ponawiane ataki kosztowały 1300 zabitych i rannych z ok. 4 tys. biorących udział w bitwie. Dwa pułki NZ MRB straciły aż 209 z ok. 400 ludzi, z którymi wchodziły do akcji (Bean 1941: 744).

Dywizja Konna

Na początku września 1914 r. w południowej Anglii utworzono 2. Dywizję Konną (2nd Mounted Division) pod dowództwem gen. Williama Peytona. Jej trzon stanowiły cztery brygady Yeomanry (kawalerii terytorialnej): 1./1. oraz 1./2. South Midland, 1./1. Nottinghamshire & Derby oraz 1./1. London Mounted Brigade. Skład dywizji uzupełniały dwie brygady artylerii konnej, służby łączności, medyczne, weterynaryjne oraz kolumna transportowa (2nd Mounted...).

Dywizję „rozrzucano” na dość rozległym obszarze z zadaniem dozoru południowego wybrzeża Wielkiej Brytanii. W marcu 1915 r. otrzymała rozkaz przygotowania się do wyruszenia do Egiptu. Miała tam pełnić rolę rezerwy strategicznej dla całego teatru wojennego, jednak z powodu braku statków transport rozpoczął się dopiero na początku kwietnia.

Pierwotnie nie planowano kierować jej do walki na półwyspie. Sytuacja uległa zmianie na początku sierpnia, kiedy to ofensywa w sektorze

ANZAC i zatoce Suvla szybka natrafiła na ogromne trudności. Chcąc utrzymać inicjatywę, należało sprowadzić posiłki. Najszybciej mogły one dotrzeć z Egiptu. Stąd 10 sierpnia gen. Hamilton wysłał do gen. Maxwella prośbę o jak najszybsze przysłanie 2. DK. Część elementów wsparcia oraz wierzchowce pozostawiono w Egipcie, zaś poszczególne oddziały spieszo. Ponieważ do obsługi koni wydzielono część żołnierzy formacji liniowych, dywizję uzupełniono piątą brygadą – 5. Yeomanry Mounted Brigade, sformowaną w Egipcie w styczniu 1915 r. Wyruszając na półwysep, gen. Peyton dysponował ok. 5 tys. „szabel” (Aspinall-Oglander 1931: 492; Korzeniowski 2021: 528–529).

W połowie sierpnia w dowództwie MEF uświadomiono sobie, że ofensywa, z którą wiązano ogromne nadzieje, zakończyła się fiaskiem. Mimo to liczone, że uda się jeszcze osiągnąć przynajmniej drugorzędny cel operacji, mianowicie opanować wzgórze dominujące nad zatoką Suvla. Zapewniłoby to brytyjskim wojskom dogodną bazę dla dalszych operacji. Właśnie w ten rejon skierowano 2. DK. Jej pierwsze elementy przybyły 17 sierpnia i natychmiast rozpoczęły rozładunek. Następnego dnia na lądzie znalazła się już cała dywizja. Jednocześnie doszło do zmiany dowódcy. Gen. Peyton stanął na czele 10. DP, jego obowiązki przejął zaś gen. Paul Kenna z 3. (Nottinghamshire and Derbyshire) Mounted Brigade (2nd Mounted Division War Diary... 1915, TNA, WO 95/4292).

Dowódca IX KA gen. Henry de Beauvoir de Lisle zamierzał ponownie przejść do działań zaczepnych, w pierwszej kolejności koncentrując się na zdobyciu dwóch ważnych wzgórz: Scimitar Hill oraz Hill W. Zadanie to powierzył dwóm dywizjom piechoty, 29. DP oraz 11. DP, 2. DK początkowo pozostawił w rezerwie. Bitwa rozpoczęła się 21 sierpnia o godz. 14.30 od krótkiego przygotowania artyleryjskiego. Jak wspomina kpt. Oskar Teichman (1./1. Worcestershire Yeomanry): „o 2 po południu wszystkie okręty liniowe i monitory w zatoce Suvla podpłynęły do brzegu najbliższej jak to możliwe (...). Kilka minut później balon obserwacyjny podniósł się z jednego z krążowników na południe od Lala Baba, i wtedy rozpoczęło się, przynajmniej w naszym odczuciu, przerażające bombardowanie nieprzyjacielskich pozycji (...) przez nasze okręty liniowe, krążowniki, działa polowe i ciężkie haubice. Nieprzyjacielskie pozycje wyglądały na pochłonięte przez kłęby pyłu i dymu” (Teichman 1921: 26).

Pomimo widowiskowego efektu ostrzał nie przyniósł większych skutków. Natarcie 11. DP załamało się już na samym początku. Atak 29. DP przebiegał niewiele lepiej. Atakujący zdołali jedynie obsadzić

południowe zbocze Scimitar Hill, ale nie zdołali trwale opanować szczytu wzniesienia. Po południu gen. De Lisle zdecydował, że 2. DK wzmacni działania 29. DP.

Ze względu na brak wystarczającej przestrzeni dywizję skoncentrowano w rejonie zatoki, w pobliżu wzgórza nazwanego Lala Baba. Poszczególne brygady ruszyły w kierunku frontu już o godz. 15.45. Maszerując w zwartych kolumnach, niczym na paradzie, poniosły znaczne straty od ognia artylerii. Szczególnie mocno ucierpiała 1. (South Midland) Mounted Brigade. 1./1. Warwickshire Yeomanry oraz 1./1. Royal Gloucestershire Yeomanry straciły po 60 ludzi z 300, z którymi każda wchodziła w walkę. Ok. godz. 17 dywizja dotarła do Chocolate Hill, po czym rozwinęła się do ataku. W pierwszym rzucie rozmieszczono trzy brygady. Na lewym skrzydle nacierała 2. (2. South Midland) Mounted Brigade, w centrum 1. (1. South Midland) Mounted Brigade, zaś na prawo od niej 4. (London) Mounted Brigade. W drugiej linii, zapewniając wsparcie ogniowe, rozmieszczono 3. (Notts & Derby) Mounted Brigade, a 5. BK pozostawała w odwodzie (Aspinall-Oglander 1931: 352–353).

Wejście 2. DK do walki nie zmieniło obrazu bitwy. Żołnierze 2. (2. South Midland) Mounted Brigade co prawda dotarli na szczyt Scimitar Hill, ale dostali się pod tak gwałtowny ogień z sąsiednich wzniesień, że nie byli w stanie się na nim utrzymać. Natarcie dwóch pozostałych brygad przebiegało w całkowitym chaosie. Dowódcy, nie znając terenu, nie potrafili skoordynować swoich działań. Poszczególne pułki samodzielnie podejmowały próby ataków, które za każdym razem kończyły się jedynie stratami. Część żołnierzy po prostu zgubiła się i błąkała po okolicy. Dopiero zapadające ciemności sprawiły, że starcia powoli wygasły. Kilkugodzinna bitwa zakończyła się dla dywizji katastrofą. Nie osiągnięto żadnych z postawionych celów, poniesiono przy tym znaczące straty, część oddziałów uległa dezorganizacji i rozproszeniu. Straty w kilkugodzinnej walce wyniosły ok. 1000 ludzi (w tym 40 oficerów). Najbardziej ucierpiała 2. (2. South Midland) Mounted Brigade, tracąc ok. 500 ludzi, 50% stanu. W nocy zdeorganizowaną dywizję wycofano na Lala Baba. W sumie Brytyjczycy stracili 5600 ludzi z nieco ponad 14 tys. uczestniczących w walkach (40%). Bitwa o Scimitar Hill stanowiła najkrwawsze starcie w całej kampanii (2nd Mounted Division War Diary... 1915, TNA, WO 95/4292).

Straty oraz ubytki niebojowe spowodowały, że poszczególne pułki dysponowały efektywną siłą mniejszą nawet od kompanii piechoty. Jednocześnie ogromne rozdrobnienie organizacyjne mocno utrudniało do-

wodzenie. Na początku września przeprowadzono proces łączenia oddziałów, formując dwie tzw. brygady kompozytowe (Composite Mounted Brigade). Pierwszą utworzyły dwie brygady South Midland, trzy pozostałe weszły w skład drugiej. Tak zreorganizowana dywizja przejęła fragment frontu na odcinku odpowiedzialności IX KA (1 Composite Mounted Brigade... 1915, TNA, WO 95/4293).

Do końca kampanii w rejonie zatoki Suvla nie toczyły się już poważniejsze zmagania. Mimo to drobne starcia z przeciwnikiem, a zwłaszcza trudne warunki bytowania, a co za tym idzie, kontuzje i choroby, powodowały systematyczny spadek liczby żołnierzy w oddziałach. Jednocześnie z Wielkiej Brytanii napływały jedynie symboliczne uzupełnienia. W rezultacie dywizja z trudem była w stanie zabezpieczyć powierzony jej odcinek frontu.

2 września w zatoce Suvla wylądowała Scottish Horse Mounted Brigade gen. Johna Stewart-Murraya. Pod koniec miesiąca przybyła Highland Mounted Brigade gen. Simona Fräsera. Ich skład obejmował w zasadzie jedynie trzy pułki Yeomanry, natomiast nie posiadały one żadnych elementów wsparcia, w tym artylerii. W ich szeregach znajdowało się po ok. 1500 ludzi.

Brygady podporządkowano dowództwu 2. DK. Pozwoliło to ustabilizować jej sytuację, ale wciąż jej potencjał pozwalał jedynie na prowadzenie działań obronnych, tym bardziej że nowo przybyte oddziały szybko zaczęły odczuwać te same problemy co ich siostrzane jednostki. Stacjonowanie dywizji na półwyspie w dłuższej perspektywie nie miało racjonalnego uzasadnienia. Tym niemniej z powodu dotkliwych niedoborów żołnierzy utrzymywano ją na froncie.

Jesienią pogoda uległa znacznemu pogorszeniu. Liczba chorych rosła w tempie wykładniczym. Ci, którzy pozostali w linii, także byli w fatalnej kondycji. Raporty medyczne wprost mówiły, że w normalnych warunkach niemal wszyscy żołnierze powinni trafić do szpitali lub przynajmniej na tyły w celu regeneracji. W rezultacie na przełomie października i listopada wycofano z półwyspu obie brygady kompozytowe. Wpierw trafiły do portu Mudros na wyspie Lemnos (dziś gr. Limnos), następnie skierowano je do Egiptu. Pozostałe pododdziały systematycznie ewakuowano w ramach przygotowania do porzucenia północnych sektorów. Ostatnie pododdziały opuściły półwysep w grudniu. Dywizję skoncentrowano w Egipcie, gdzie w styczniu 1916 została formalnie rozwiązana. Część oddziałów pozostała nad Nilem, inne trafiły na front salonicki lub do Francji (2nd Mounted Division War Diary... 1915, TNA, WO 95/4292).

Brygady Yeomanry

Wspomniane wyżej dwie brygady Yeomanry przybyłe we wrześniu stanowiły element większej grupy formacji konnych skierowanych na ten front. 17 sierpnia gen. Hamilton wysłał do marsz. Horatio Kitchenera⁷ telegram, w którym informował o fiasku ofensywy i prosił jednocześnie o 45 tys. uzupełnień oraz 50 tys. ludzi w dodatkowych formacjach (Ian Hamilton's Papers ... 1915, LHC, 7/4/8). W tym czasie we Francji sojusznicy przygotowywali się do ofensywy, nie mogło zatem być mowy o spełnieniu prośby dowódcy MEF. Ostatecznie, po żarliwych dyskusjach, na półwysep skierowano ok 34 tys. ludzi, zarówno jako uzupełnienia, jak i w dodatkowych oddziałach, w tym ok. 5 tys. w jednostkach konnych z Sił Terytorialnych (War Council 1915, TNA, CAB 22/2, k. 39–40).

We wrześniu przybyły trzy pierwsze brygady. Dwie wspomniane wyżej podporządkowano 2. DK. Natomiast Lowland Mounted Brigade oddano do dyspozycji 52. DP. 1 października do portu Mudros wpłynął liniowiec SS *Olympic*, przewożący Eastern Mounted Brigade (gen. Henry W. Hodgson), 2. South Western Mounted Brigade (gen. Reginald Hoare) oraz South Eastern Mounted Brigade (gen. Howard Clifton Brown). W ciągu najbliższych dwóch tygodni brygady trafiły na półwysep. Wykorzystano je jako wsparcie najbardziej osłabionych dywizji piechoty, odpowiednio 54. DP, 11. DP oraz 42. DP (Korzeniowski 2021: 564–565).

Wszystkie cztery brygady obsadziły okopy w sektorach dywizji, do których zostały przydzielone. Ich przybycie pozwoliło na rotację żołnierzy i wycofanie najbardziej wyczerpanych oddziałów w celu reorganizacji i odpoczynku. Żadna z nich nie uczestniczyła w większych starciach. Jesienią na półwyspie walki w zasadzie ustały. Obie strony bardziej skupiały się na zabezpieczeniu swoich pozycji oraz przygotowaniach do nadchodzącej zimy, stąd straty bojowe były wręcz symboliczne. W listo-

⁷ Marsz. Horatio Herbert Kitchener, 1. Earl Kitchener (26.06.1850 – 5.06.1916), brytyjski bohater narodowy, wstawiony m.in. zwycięstwem w bitwie pod Omdurmanem w 1898 r. oraz w trakcie zmagania z siłami burskimi w latach 1900–1902. Odgrywał kluczową rolę w brytyjskiej armii na początku XX w., mając decydujący wpływ na jej organizację, kadre oficerską oraz system szkolenia. Po wybuchu I wojny światowej objął stanowisko Sekretarza Wojny (Ministra Wojny). Jego pozycja pozwoliła mu zmarginalizować rolę Imperialnego Sztabu Generalnego, a samemu faktycznie mieć zdecydowanie większy udział w planowaniu i prowadzeniu operacji wojskowych przez brytyjskie wojska, niż wynikałoby to z jego formalnych kompetencji. Krytykowano go za sposób kierowania armią, ale ze względu na ogromny prestiż w społeczeństwie przez długi czas unikał dymisji. Zginął na krążowniku HMS *Hampshire* w drodze do Rosji.

padzie Eastern Mounted Brigade traciła tygodniowo ok. 2–3 zabitych i podobną liczbę rannych. O wiele większy problem stanowiła rosnąca liczba chorych, których dziennie notowano średnio kilkunastu. W rezultacie przez samo przebywanie na półwyspie brygady powoli „topniały”, choć nie uczestniczyły w bezpośrednich starciach z przeciwnikiem. Wspomniana wyżej Eastern Mounted Brigade kilka dni po dotarciu na półwysep liczyła 1471 ludzi. Jej liczebność na dzień 30 listopada wynosiła już jedynie 1025 oficerów i szeregowych. W niecałe dwa miesiące ubytki wyniosły 446 osób, ponad 30% stanu. Analogiczna sytuacja panowała w pozostałych jednostkach (1st/1st Eastern Mounted Brigade War Diary ... 1915, TNA, WO 95/4325).

Wszystkie cztery brygady wycofano z półwyspu w ramach ogólnego planu ewakuacji. W dniach 19–20 grudnia na Mudros udały się Eastern Mounted Brigade oraz 2nd South Western Mounted Brigade, natomiast dziesięć dni później w tym samym kierunku wyruszyła South Eastern Mounted Brigade oraz Lowland Mounted Brigade. W ten sposób zakończył się ich udział w kampanii. Upłynął on bez znaczących wydarzeń. Jednostki przybyły na półwysep w momencie, gdy losy kampanii zostały już rozstrzygnięte, i dowództwo MEF w zasadzie oczekiwało jedynie politycznej decyzji o wycofaniu się. Rola brygad konnych Sił Terytorialnych polegała więc na pomocy w zabezpieczeniu frontu do tego czasu. Zadanie to zostało w pełni zrealizowane, choć trzeba przyznać, że przeciwnik zrobił niewiele, by je utrudnić.

Bardzo ciekawie przedstawiają się dalsze losy brygad Yeomanry po opuszczeniu półwyspu. Na przełomie 1915/1916 r. skoncentrowano je w Egipcie. W lutym połączono je w pary, tworząc trzy tzw. „brygady spieszne”⁸. Pod koniec 1916 r. przeprowadzono kolejną reorganizację, tym razem już formalnie przekształcając formacje konne w brygady piechoty, z których na początku 1917 r. utworzono 74. Dywizję Piechoty. Aby podkreślić jej genezę, w nazwie zachowano nazwę wyróżniającą „Yeomanry” (Middlebrook 2000: 139–140).

Podsumowanie

Wymagający teren oraz ograniczony obszar kontrolowany przez sojuszników na półwyspie Gallipoli w zasadzie uniemożliwił wykorzy-

⁸ 1st Dismounted Brigade – Scottish Horse Mounted Brigade, Lowland Mounted Brigade; 2nd Dismounted Brigade – 2nd South Western Mounted Brigade, Highland Mounted Brigade; 3rd Dismounted Brigade – South Eastern Mounted Brigade, Eastern Mounted Brigade.

stanie kawalerii w jej klasycznej formie. Mimo to w rejon operacji prowadzono kolejne oddziały konne. W szczytowym momencie na półwyspie walczyło aż 15 brygad kawalerii (4 ANZAC, 5 w 2. DK, 6 samodzielnych). Etatowo powinny one liczyć niemal 28 tys. ludzi. Faktycznie musiano pozostawić część pododdziałów i personelu na zapleczu. Stąd na półwyspie znalazło się w sumie ok. 20 tys. kawalerzystów.

Walcząc jak zwykła piechota, część oddziałów (2. i 3. LHB, 2. DK) poniosła dotkliwe straty. Udział pozostałych ograniczył się w zasadzie do obsady spokojnych linii frontu i biernej obrony. Nie ulega wątpliwości, że formacje konne stanowiły istotne uzupełnienie brytyjskich sił na półwyspie, szczególnie w maju (ANZAC) oraz jesienią (Suvla, Helles) 1915 r. Oddziały konne wykorzystywano jako wzmocnienie najbardziej wyczerpanych dywizji. Ich przybycie na poszczególne odcinki pozwalało wycofać część obsady okopów i dać wyczerpanym żołnierzom przynajmniej kilka dni na odpoczynek.

Tabela 1. Brytyjskie formacje konne na półwyspie Gallipoli

Table 1. British mounted formations on the Gallipoli peninsula

Brygada	Uwagi
ANZAC	
New Zealand Mounted Brigade	Podporządkowane
1st Light Horse Brigade	New Zealand & Australian Division
2nd Light Horse Brigade	Podporządkowane dowództwu
3rd Light Horse Brigade	ANZAC
2nd Mounted Division	
1st South Midland Mounted Brigade	We wrześniu zintegrowane w ramach
2nd South Midland Mounted Brigade	1st Composite Mounted Brigade
Nottinghamshire & Derbyshire Mounted Brigade	We wrześniu zintegrowane w ramach
London Mounted Brigade	2nd Composite Mounted Brigade
Yeomanry Mounted Brigade	
Samodzielne	
Highland Mounted Brigade	Podporządkowane 2nd Mounted
Scottish Horse Mounted Brigade	Division
Lowland Mounted Brigade	Podporządkowana 52. DP
Eastern Mounted Brigade	Podporządkowana 54. DP
2nd South Western Mounted Brigade	Podporządkowana 11. DP
South Eastern Mounted Brigade	Podporządkowana 42. DP

Źródło: opracowanie autora.

Wszystko to nie może jednak przesłonić faktu, że kierowanie tak licznych formacji konnych na półwysp Gallipoli było mało racjonalne.

Szkolenie kawalerzysty pochłaniało znacznie więcej czasu oraz zasobów niż piechura. Stąd spieszenie kawalerii i wysyłanie jej do walki w okopach stanowiło działanie nieracjonalne. Tym sposobem marnowano jej potencjał.

Takie postępowanie częściowo tłumaczono brakiem innych rezerw, które można było skierować w rejon Dardaneli. Nie jest to jednak do końca prawda. W 1915 r. w Egipcie stacjonowały m.in. dwie hinduskie dywizje piechoty (10. oraz 11. DP). Nic nie stało na przeszkodzie, by wysłać je na Gallipoli, a do obrony Egiptu wykorzystać formacje konne. Piechota z Indii posiadała predyspozycje do walk w trudnym terenie, zaś kawaleria o wiele lepiej nadawała się do patrolowania rozległych obszarów nad Nilem. Przyszłość potwierdziła te założenia. Po wycofaniu z Gallipoli jednostki konne, zarówno ANZAC jak i Yeomanry, okazały się bardzo skuteczne w walkach na Bliskim Wschodzie.

Niestety, osobiste animozje i rywalizacja gen. Hamiltona oraz gen. Maxwella uniemożliwiły podjęcie tych rozsądnych działań. Dowódca brytyjskich sił w Egipcie argumentował swoją postawę obawą o ewentualną osmańską ofensywę w kierunku Kanału Sueskiego, a co za tym idzie, koniecznością utrzymywania odpowiednio dużych sił, by ją odeprzeć. Była to jednak jedynie wymówka. Operacje logistyczne stanowiły zbyt duże wyzwanie dla wojsk sułtana. Te niskie pobudki oraz krótkowzroczność przyniosły brytyjskiej kawalerii niepotrzebne straty i nadwyrężyły jej potencjał.

Literatura

Archiwalia

The National Archives, Londyn, Wielka Brytania

Cabinet

War Committee (sygn. CAB 22/3)

War Office

Papers concerning Establishments

Peace Establishments. Part I. Regimental Establishments of the Regular Forces and Special Reserve; Also of the Channel Islands, Malta and Bermuda Militia, and the Isle of Man and Bermuda Volunteers for 1914–1915.

Peace Establishments. Territorial Force Establishments for 1913–1914.

War Establishments War Establishments. Part 1. Expeditionary Force 1914 (sygn. WO 24/899).

War Establishments 1915 (sygn. WO 24/900).

Military Headquarters: Correspondence and Papers, First World War.

Dardanelles (sygn. WO 158/575)

War Diaries

- Mediterranean Expeditionary Force
 - General Headquarters (sygn. WO 95/4263-64)
 - Deputy Quartermaster-General („Q” Branch) (sygn. 95/4266)
- IX Corps
 - General Headquarters (sygn. WO 95/4276)
- New Zealand Mounted Rifles Brigade
 - Headquarters (sygn. WO 95/4353)
- 2nd Mounted Division
 - General Headquarters (sygn. WO 95/4292)
 - 1st South Midland Brigade (sygn. WO 95/4293)
- 54th (Lowland) Infantry Division
 - 1st/1st Eastern Mounted Brigade (sygn. WO 95/4325)

Australian War Memorial, Canberra, Australia

- Australian Imperial Force Unit War Diaries – 1914–1918 War
 - Formation Headquarters
 - Australian & New Zealand Army Corps
 - General Headquarters (sygn. AWM 1/25)
 - New Zealand & Australian Division
 - General Headquarters (sygn. AWM 1/53/5 Part 1)

Liddell Hart Centre for Military Archives, King’s College, Londyn, Wielka Brytania

- Ian Hamilton’s Papers
 - Papers, 1915–1936, relating to the efficiency of officers of the Mediterranean Expeditionary Force, and to operations at Suvla Bay and Sari Bair, Gallipoli, Aug-Sep 1915 (sygn. 7/2).
 - Instructions, reports, orders of battle, staff diary and related papers of General Headquarters, Mediterranean Expeditionary Force, 1915 (sygn. 7/4).

Dokumenty drukowane

- Field Service Regulations*, Part I. Operations, London 1912.

Wspomnienia i relacje

- Hamilton I., 1920, *Gallipoli Diary*, vol. 1, New York.
- Teichman O., 1921, *The Diary of Yeomanry M.O. Egypt, Gallipoli, Palestine and Italy*, London.

Opracowania

- Aspinall-Oglander C.F., 1931, *History of The Great War Based on Official Documents. Military Operations. Gallipoli*, vol. 2. May 1915 to the Evacuation, London.
- Bean C.E.W., 1941, *Official History of Australia in the War of 1914–1918*, vol. 1. *The Story of ANZAC from the outbreak of war to the end of the first phase of the Gallipoli Campaign*, Canberra.
- Broadbent H., 2009, *Gallipoli. The Fatal Shore*, Camberwell.
- Burness P., 2013, *The Nek. A Gallipoli Tragedy*, Barnsley.
- Carlyon L., 2001, *Gallipoli*, London–New York–Toronto–Sydney–Auckland.
- Corbett J.S., 1921, *History of The Great War Based on Official Documents. Naval Operations*, Vol. II, London.
- Hall D.D., 1973, *Field Artillery of the British Army 1860–1960. Part II. 1900–1914* „Military History Journal” 1973, vol. 2, no. 5, <http://samilitaryhistory.org/vol025/dh.html> (dostęp: 1.06.2019).
- Korzeniowski P., 2016, *Charakterystyka alianckich sił lądowych biorących udział w desancie na Półwyspie Gallipoli 25 kwietnia 1915 r. [w:] O powinnościach żołnierskich*, t. III, red. A. Drzewiecki, Oświęcim.

- Korzeniowski P., 2021, *Gallipoli. Działania wojsk Ententy na półwyspie Gallipoli w 1915 roku*, Rzeszów.
- Messenger Ch., 2006, *Call to Arms. The British Army 1914–1918*, London.
- Middlebrook M., 2000, *Your country needs you. From six to sixty-five divisions*, Barnsley.
- Pugsley Ch., 2014, *Gallipoli. The New Zealand Story*, Barnsley.
- Statistics of the Military Effort of the British Empire During the Great War 1914–1920, 1922*, London.
- Waite F., 1921, *The New Zealanders at Gallipoli*, Auckland.

Netografia

2nd Mounted Division,

<https://web.archive.org/web/20111007093736/>

http://www.warpath.orbat.com/yeo_divs/2_mtd_div.htm (dostęp 1.02.2023).

British mounted formations on the Gallipoli peninsula in 1915

Abstract

The fighting on the Gallipoli peninsula in 1915 was primarily a clash of masses of infantry. The limited area controlled by the allies and difficult terrain basically prevented the effective use of cavalry. Nevertheless, after a few weeks, the first cavalry units landed on the peninsula. Over the following months, their number systematically grew. At its peak, the composition of the British forces included as many as 15 horse brigades. Armament, equipment, and above all, the principles of training allowed it to fight in the same way as infantry. It was used to man field fortifications at the front or to strengthen the most weakened infantry divisions.

Sending horse formations to the peninsula was irrational. Using such formations as infantry deprived them of their main advantage, which was mobility. What's more, positional fighting caused significant losses, even in a situation of relative calm on the front. In addition, problems with provisions and hygiene caused increasing non-combat losses. In the fall, these problems only increased. The Mediterranean Expeditionary Force Command was aware of these problems. It even attempted to obtain additional infantry units from Egypt to replace the cavalry on the peninsula. Unfortunately, personal animosities, competition and lack of strategic thinking meant that these intentions were not implemented.

Key words: Gallipoli, Dardanelles, cavalry, Yeomanry, ANZAC